

Заняття 4

Органи державної влади в Україні. Місцеве самоврядування в Україні.

Очікувані результати:

- ✓ учні зможуть пояснювати значення понять: виконавча, законодавча влада, судова система, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування;
- ✓ називати принципи та функції органів державної влади;
- ✓ пояснювати структуру системи органів виконавчої, судової влади, правоохоронних органів та місцевого самоврядування
- ✓ застосовувати набуті знання та вміння для розв'язування правових задач, виконання творчих завдань.

Розгляньте хмарку слів та спробуйте визначити, які питання будуть розглянуті в ході заняття?

Мотивація навчальної діяльності. Сьогодні ми поговоримо та з'ясуємо, як формуються органи державної влади та місцевого самоврядування і в чому полягають їх основні функції. В майбутньому ви будете виборцями і тому ви повинні робити свідомий вибір і орієнтуватися в правовому та політичному просторі країни. Отже, запрошую вас до співпраці.

1. Пригадайте, що таке демократія?
2. Що таке демократична держава?

Демократія – (від грецького *demokratia*: *demos* — народ і *kratos* — влада, правління) – форма організації влади, за якої рішення приймаються

більшістю чи від імені і в інтересах більшості. У демократичній державі громадяни беруть участь в її управлінні двома способами:

- шляхом безпосередньої участі у роботі представницьких та державних органів (парламент, державні структури);
- шляхом представницької демократії – шляхом обрання своїх представників в органи державної влади.

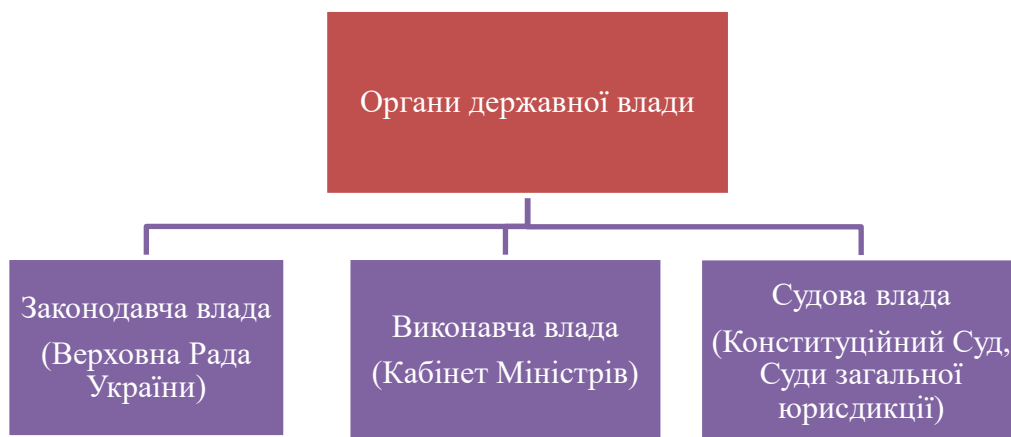
Форми демократії в Україні – референдуми і вибори, через які здійснюється безпосереднє волевиявлення народу.

Референдум – прийняття рішень із найважливіших питань життя держави чи окремих територій шляхом загального голосування громадян.

Вибори – спосіб формування органів влади – обрання громадянами осіб, котрі ухвалюють головні рішення у сфері законодавчої, виконавчої та судової влади.

1. Органи державної влади.

Органи державної влади – це ланка (елемент) механізму держави, що бере участь у виконанні функцій держави й наділений при цьому владними повноваженнями.

У демократичному суспільстві демократичні процеси здійснюються не тільки на загальнодержавному, але й на місцевому рівнях.

У статті 6 Конституції України записано, що державна влада в Україні здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову.

Першим запропонував розгорнуту теорію розподілу влади англійський філософ Дж. Локк, він запропонував поділ на законодавчу, виконавчу і союзну, бо судова влада повинна поглинатися виконавчою. Усі ці влади повинні бути здійснюватися окремим державним органом.

2. Законодавча влада в Україні.

Органи законодавчої влади – це представницькі органи, які утворюються шляхом вільних і загальних виборів. Відповідно до статті 75 Конституції України, єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

У 1934 році столиця УРСР була перенесена з Харкова до Києва. У лютому 1935 році було оголошено конкурс на кращий проєкт приміщення Верховної Ради УРСР, у якому переміг проєкт В. Заболотного. З літа 1939 року будівлю була прийнята державною комісією з оцінкою «відмінно».

Як працює парламент?

Функції ВРУ: представницька, законодавча, установча, контрольна. Верховна Рада України працює сесійно, чергові сесії починаються першого вівторка лютого і першого вівторка вересня.

Позачергові сесії скликаються Головою Верховної Ради України на вимогу Президента України або на вимогу не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу (150). (Статті 82, 83 Конституції України). Засідання Верховної Ради України проводяться відкрито. Закрите засідання проводиться за рішенням більшості від конституційного складу Верховної Ради України (226). (Стаття 84 Конституції України).

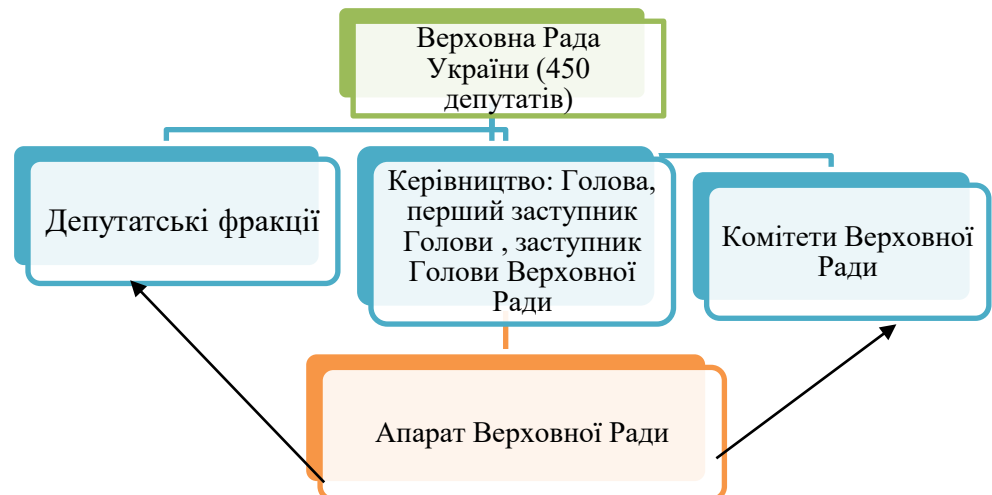
Стаття 76. Конституційний склад Верховної Ради України – чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Народним депутатом України може бути обрано громадянина

України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

До повноважень та завдань ВРУ належать:

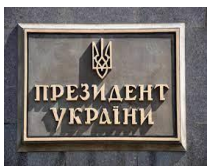
1. внесення змін до Конституції України;
2. ухвалення законів;
3. визначення внутрішньої та зовнішньої політики;
4. призначення строків виборів Президента;
5. затвердження Державного бюджету України;
6. здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України;
7. затвердження чисельності Збройних сил України;
8. оголошення за поданням Президента стану війни і миру;
9. призначення суддів Конституційного Суду України;
10. призначення Уповноваженого з прав людини (омбудсмена);
11. встановлення державних символів України;
12. усувати Президента України з поста в порядку особливої процедури (імпичменту).

Структура Верховної Ради України.

Питання для самоконтролю!

1. Назвіть основні повноваження Верховної Ради України.
2. Конституційний склад Верховної Ради України.
3. Хто може бути народним депутатом Верховної Ради України.

3. Президент України.

Статус Президента України визначено в розділі V Конституції України, де сформульовані права та обов'язки Президента як глави держави, порядок його обрання, а також можливість з поста та припинення його повноважень. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 103. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою. Обирають на п'ять років.

Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд.

Повноваження Президента України.

- представляє Україну в міжнародних відносинах;
- є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил;
- очолює Раду Національної безпеки та оборони;
- приймає рішення про мобілізацію і впровадження воєнного стану;
- нагороджує державними нагородами;
- підписує закони або накладає вето;
- видає укази та розпорядження;
- здійснює помилування засуджених;
- призначає суддів Конституційного Суду;

Президент не має права передавати свої повноваження іншим особам та органам.

4. Виконавча влада в Україні.

Виконавчі органи – це органи, які реалізують державну владу у формі організації виконання законів. Вищим виконавчим органом у державі є уряд, який формується шляхом призначення. Спосіб його призначення зумовлено формою правління, політичними та історичними особливостями країни. До виконавчих органів держави відносять також міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади, які здійснюють керівництво у різних сферах державного життя, організовуючи реалізацію законів та інших нормативно-правових актів вищих органів державної влади. До складу виконавчої влади входять: уряд – Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади (міністерства, державні комітети), місцеві органи виконавчої влади – обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

Кабінет Міністрів є урядом нашої держави, хоча, власне, слово «уряд» в Конституції України не використовується. У своїй діяльності уряд керується Конституцією та законами України, актами Президента України.

Кабінет Міністрів України на основі та на виконання Конституції і законів України, актів Президента України, постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, видає обов’язкові для виконання акти – постанови і розпорядження.

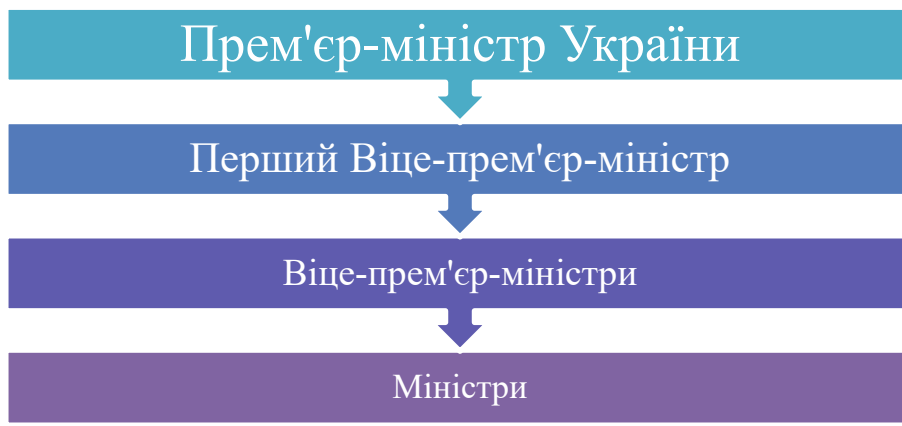
Повноваження Кабінету Міністрів України:

- ❖ вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- ❖ забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності;
- ❖ здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- ❖ забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України.

Як в Україні призначають уряд:

- більшість Верховної Ради пропонує президенту кандидатів у прем'єри;
- президент вносить їх на розгляд всього парламенту;
- Верховна Рада голосує за призначення прем'єра ;
- Новий прем'єр-міністр пропонує Раді затвердити новий склад уряду (крім міністра оборони і МЗС);
- Президент пропонує Раді кандидатури міністрів оборони і закордонних справ;
- коли Кабінет Міністрів сформовано – протягом місяця прем'єр вносить до парламенту програму діяльності;
- прем'єр-міністр особисто звітує про виконання програми перед депутатами.

Структура Кабінету міністрів України:

Питання для самоконтролю!

1. Хто має право обирати Президента України?
2. Чи може одна і та сама особа бути Президентом три терміни поспіль?
3. Які правові акти видає Кабінет Міністрів України.
4. Назвіть повноваження Президента України.

5. Судова влада в Україні.

Традиційно третьою гілкою влади є судова – посідає не останнє місце в механізмі держави. Правові засади організації судової влади та здійснення

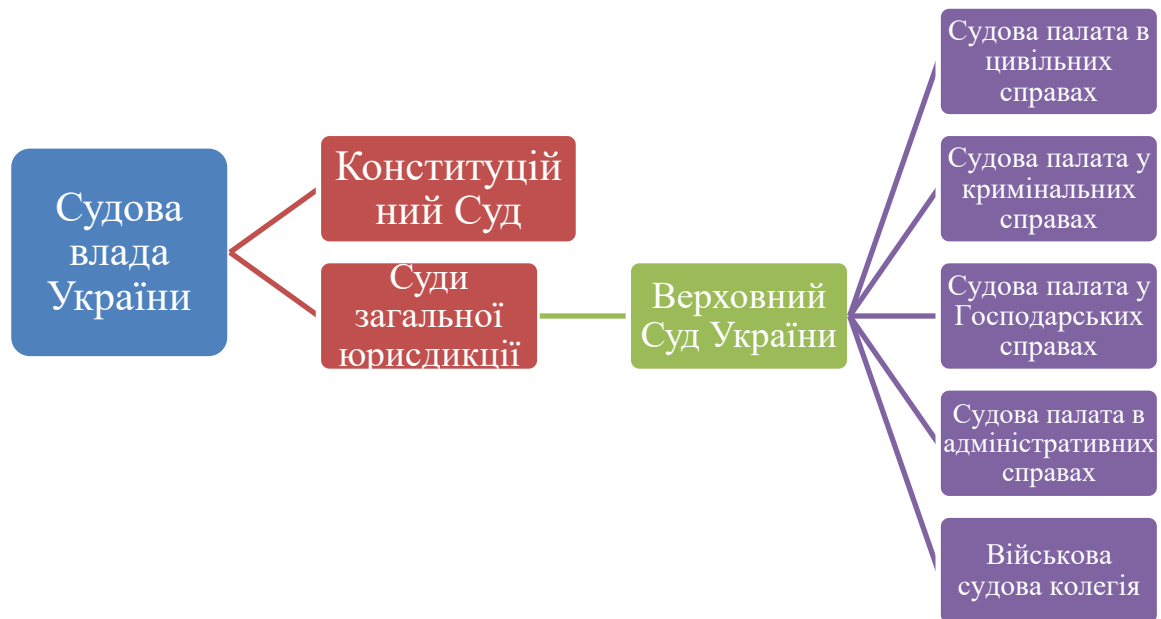
правосуддя в Україні визначаються Конституцією України ст. 124, 125 Конституції України

Судова система України – це сукупність усіх взаємодіючих між собою судових систем України.

Функції судової системи:

- ✓ здійснює особливий вид державної діяльності (здійснення правосуддя);
- ✓ є незалежною, самостійною, виключною, відокремленою підзаконною гілкою влади;
- ✓ реалізується за визначеною законом процедурою.

Судова система України(схема)

Пригадайте, які повноваження має Конституційний Суд України та яка процедура формування конституційного її складу.

Найвищим судом у системі судоустрою України є Верховний Суд (стаття 125 КУ). Конституція та закони України встановлюють принципи судочинства.

Основні засади судочинства:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

- 2) забезпеченість доведеності вини;
- 3) підтримання публічного обвинувачення в суду прокурором;
- 4) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 5) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

6. Як організоване місцеве самоврядування в нашій державі.

Організація державної влади в Україні не обмежується її поділом на три гілки. Згідно зі статтею 7 Конституції, в Україні визначається і гарантується місцеве самоврядування – право жителів села, селища або міста самостійно вирішувати питання місцевого значення. Сукупність всіх жителів міста, села, селища, об'єднаних за місцем проживання називається *територіальною громадою*. З 5 грудня 2015 року відбувається процес утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). У межах Конституції та законів України кожна територіальна громада має право вирішувати питання місцевого значення.

Для вирішення цих питань територіальні громади обирають органи місцевого самоврядування — ради (міські, сільські, селищні, районні, обласні). Їх діяльність регулюється Конституцією та Законом України «Про місцеве самоврядування».

Стаття 140 Конституції України наголошує «особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України». Органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, є районні та обласні ради.

Стаття 143. Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори

відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів і реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують і ліквідовують комунальні підприємства, організації та установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

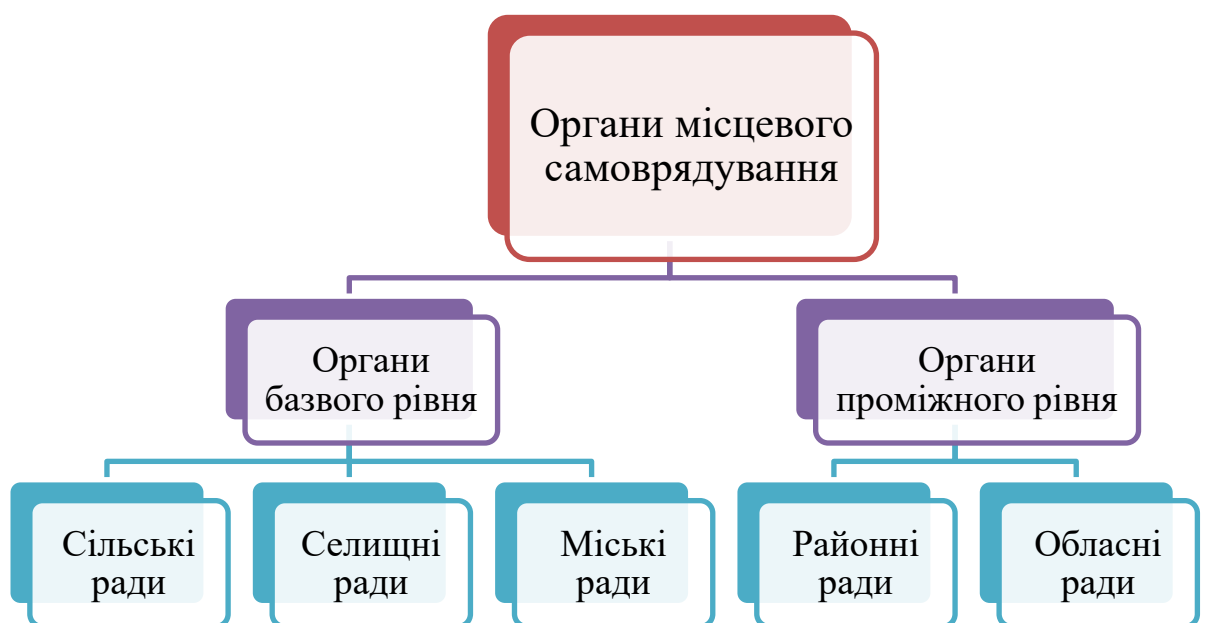
Самоврядування здійснюється також через органи самоорганізації населення, наприклад, через будинкові, вуличні чи квартальні комітети.

Основні завдання органів самоорганізації населення

- створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг;
- участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм.

Система місцевого самоврядування – це сукупність органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та організаційних форм, за допомогою яких відповідна територіальна громада виконують завдання та функції місцевого самоврядування, вирішують питання місцевого значення.

Схема органів місцевого самоврядування

Питання для самоконтролю!

1. Яка роль місцевого самоврядування в державі?
2. Які питання вирішують територіальні громади?
3. Назвіть функції судової системи?

Отже, влада в Україні поділяється на законодавчу, виконавчу й судову. Органи влади в нашій державі об'єднуються у дві великі групи – органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Сподіваюсь, ви зрозуміли яку роль у державі відіграє кожна її гілка влади, яке мають вони значення. Коли ви досягнете повноліття, то від вас залежатиме робота механізму державної влади.

Перевір себе чи ти все засвоїв(ла) з теоретичного матеріалу, переглянувши Презентацію до заняття.

Рефлексія.

Я сьогодні дізнався (лась)....

Мене здивувало.....

Я зможу застосовувати....

Домашнє завдання: опрацювати § 12, с. 79 – 84 (Основи правознавства / підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Є. Святокум – Харків: вид-во «Ранок», 2017. – 192 с.